

Fadd nagyközség Tolna megyében, a holt-Duna partján található. A Duna völgyében fekvő településtől néhány kilométerre terül el a közkedvelt üdülőtelep, Fadd-Dombori.

A 11 km hosszú holt-Dunaág adta lehetőségeket felismerve kezdték el az 1960-as évektől az üdülőtelep kiépítését: a Volent öbölben és Fadd-Domboriban. Az '50-es években Domboriban, a jelenlegi Gyermek és Ifjúsági Tábort területén egy KISZ-es sátoztábor működött.

Ez a tábor csak idényjellegű volt, nélkülözve a megfelelő infrastrukturális háttérrel. A hely egyre népszerűbb lett és e népszerűség miatt felvetődött a gondolat, hogy a táborot Faddon, a Duna partján kellene tovább üzemeltetni, de már nem sátrakban, hanem állandó épületekben, hiszen a község adottságai hasonlóak Domboriéhoz, azonban az infrastrukturális feltételei jobbak. A település akkori pártvezetése azonban elvetette a tervet a falusi lányok erkölcsi tisztaságának megőrzése miatt, hiszen a városból érkező "fiatal elvtársak" esetleg rossz hatással lehetettek volna rájuk. Úgy gondolták, jobb, ha Domboriban, a falutól elszeparálva működik a fiatal aktivisták képzése. Gyakorlatilag ez a döntés az elindítója Dombori üdülőtelep kialakulásának.

A '60-as évektől, a tábor kialakítása után beindultak az akkori állami vállalatok beruházásai is. Többen felfigyeltek a terület kínáta lehetőségekre. Elkezdtek épülni a vállalati üdülők (pl.: Megyei Tanács, BM, stb.). Természetesen az akkori pártvezetők ill. a hozzájuk közelállók sem maradtak ki a sorból; megindultak a magánüdülő építések is. Dombori egyre népszerűbb lett. A területre az Állami, ill. Megyei Turisztikai Hivatal is felfigyelt. Megépítették a kempinget, majd a

Hullám szállót is. Egyre jobban szaporodtak a magánüdülők, egyre dinamikusabban fejlődött az üdülőhely.

A '70-es években épült ki a központi rész, ABC-vel, postával és más szolgáltatásokkal. A '80-as évek közepén már a mai "III. strand" környéki területeket parcellázták. '89-ben Faddot megelőzve 1 év alatt elkészült a szennyvízhálózat, majd '91-ben az ivóvíz hálózat rekonstrukciója, az új víztoronnyal. Igen nagy beruházással megépült a kajakpálya - amelynek köszönhető a mederkotrás is - de sajnos a várt kajak világbajnokság megrendezése elmaradt, többek szerint mondvacsinált ill. politikai okokból. Ebben az időszakban élte Dombori "virágkorát", felkapott, divatos üdülőhely volt. A fizető strandon óriáscsúszda működött, a strandon alig lehetett szabad helyet találni, a büféknél sorban állás volt, az üdülőkben már kábel tv-n jöttek be a műholdas és magyar adók.

Történeti áttekintés:

1968:

Újabb 80 kisebb és 5 nagyobb telek lett értékesítve. Befejeződött a közművesítés. Növekedett a forgalom. Már 3-4000 ember pihent itt hétvégeken. A faddi F.M.SZ. bisztrója látta el a nyaralókat étellel, itallal. A Tolna Megyei Idegenforgalmi Hivatal felépítette 32 férőhelyes moteljét.

1969:

Az első és második ütemben összesen 150 egyéni és 17-20 egyéb vállalati, vagy céges telek került kimérésre. Megnyílt a Tolna Megyei Idegenforgalmi Hivatal Hullám bisztrója. És megjelent az első magánvállalkozó is, aki peccsenyesütőt üzemeltetett. Befejeződött a II. ütem úthálózatának építése. A járási tanács megvalósította a partvédelmet, valamint az utcák

földutjainak rendezését. Év elején még kisajátításra került 48 kataszteri hold terület mely 150 egyéni és 17-20 nagytelket mértek ki. A fokozódó telekigény hatására elkészült a III. ütem tervdokumentációja.

1970:

Összesen már 210-220 kis és 20-30 nagytelek lett kimérve. A Tolna Megyei Idegenforgalmi Hivatal 3-szor 12 ágyas nyaralóházakat kezdett üzemeltetni.

1971-1973:

Fejlesztés és fejlődés nem jellemző, inkább csak a megfelelő körülmények fenntartása volt a cél.

1974:

A Dombori- üdülőtelep már 95 Kataszteri. Holdon fekszik, ebből 8, 5 Kataszter. hold tábor volt. Ekkor közel 30 vállalati és 330 egyéni üdülő volt megtalálható ezen a területen.

1975:

Tanácshatározat alapján önálló gondnokságot hoztak létre. Első feladatai közé a holtág mederrendezése az iszap kiemelése a vízminőség és a strandolási lehetőségek biztosítása volt.

1976-1977:

30 kész és üzemeltetett, 5 építés alatt álló egyéni üdülőt tartottak számon. Javult a kereskedelmi ellátás. Megalakult a Tolnaker Zöldség, gyümölcs és élelmiszer bolt. A strandok területét teljesen elzárták a gépjárművek elől. A kereskedelmi ellátás és kiszolgálás lényegesen javult.

1978:

Felújítások, bővülő kereskedelmi ellátás, jellemző. Megnyílt a Zöldért önkiszolgáló ABC áruház. Felújították a standok parkjait, mólóit, útjait. A strandokon öltözősorok épültek, valamint homokozók és hinták a gyermekek számára. Szennyvíztelep és átemelő épült, habár ezt az utóbbit én környezetvédelmi szempontból kifejezetten károsnak tartom, mert a Duna vizét engedték be a holt-ágba.

Sajnos a Duna Európa egyik legszennyezettebb folyója úgy gondolom, hogy ide a szennyvizet engedték be. Valószínű nem gondoltak rá, hogy a holt-ágnak semmiféle kivezetése nincs és így csak szennyezték vele, nem javítottak a vízminőségén.

1979:

430 egyéni és 42 vállalati üdülő található az üdülőtelep területén. Csúcsidényben naponta 10.000 ember is megfordult Domboriban. Kezdeményezték az üdülőhellyé nyilvánítást.

1980:

Bővítések, és korszerűsítések voltak jellemzőek. Megkezdődött a szolgáltatóház építése. Ez elsősegéllyel, fodrászattal, postai feladatokkal és még sok mással is foglalkozott.

1981:

Parkosítás, fásítás és aszfalt burkolat építése volt a feladat. Törekedtek a lehető legmegfelelőbb infrastruktúra kiépítésére.

1982:

42 vállalati és 556 egyéni üdülő épült fel. Szállodai férőhely 80 fő részére volt lehetséges, a kemping 600 fő befogadására volt képes. Napi több 1000, hétvégén több 10.000 vendég volt jellemző.

1983:

Megkezdődött Fadd, valamint Dombori üdülőteleppé fejlesztése, és ebben az évben az akkori vélemények szerint lezárult az új építkezések lehetősége. De viszont Faddon az úgynevezett Volent-öböl partján 30 telket vásároltak meg hétvégi házak építése céljából.

1984-1985:

Egyre hosszabb volt az üdülési szezon. Nem szerepelt a célok között fejlesztési feladat. Az **ÁF ÉSZ** felszámolta üzleteit, magánkereskedők vették át őket. A Tolna Megyei Sportszövetség kezdeményezésére, megrendezésre került 1985-ben az első "Sport Tolna" Triatlon verseny.

1986:

Postai bővítés történt, működésbe helyeztek nyilvános telefonokat. Új szolgáltatás a szabadtéri mozi.

1987:

Kiépült a piac. A Tolna Megyei Vendéglátó Vállalat felszámolja egységeit. Új színfoltként jelentkezett a faddi Művelődési Ház rendezésében a "Dombori Nyár" szabadidő programja.

1988:

600 egyéni és 60 vállalati üdülő volt. Bővültek a szórakozási lehetőségek. Két salakos tenispálya, könyvpavilon is létrejött. És elkészült a legnagyobb beruházás is, mely az 1500 méter hosszú, 13 sávós kajak-kenu pálya, melyet egy júliusi versenyen fel is avattak.

1989:

A hétvégi házas infrastrukturális kiépítése már megfelel az üdülőhelyé nyilvánítás feltételeinek, ennek hatására kezdeményezték a státuszváltozást. A központi strandon megépült a szekszárdi Szigma Szövetkezet által épített óriás csúszda.

1990:

Fadd nagyközség tanácsa április 1.-i hatállyal Fadd-Dombori elnevezéssel üdülőhelyé nyilvánította Dombori hétvégi házas telepet. 623 magánüdülő és több mint 50 vállalati üdülő tartozott az üdülőhelyhez. A szolgáltatásokat magánvállalkozók végezték. ABC, 4 étterem, illetve bisztró, 14 büfé gondoskodott az ellátásról. A folyó Duna partján 84 férőhelyes halászcsárda üzemelt, mellette 5-600 férőhelyes kempinget nyitottak. Új pavilonsor épült, a központi strandnál 6 kisebb üzlettel. Egy magánvállalkozó 10 faházból álló kis üdülőtelep építését kezdte meg Motel Club Dombori néven. A központi strandot fizetővé alakították és bekerítették. A jegyárak, felnőtt 10 Ft/nap, gyerek 5 Ft/nap volt.

1991-1993:

Ebben az időszakban mintegy 30-32 magánüdülő épült, valamint ezen kívül, még 3 közület nyitotta meg üdülőhelyét. Ezeken, a helyeken leginkább az adott vállalat dolgozói pihenték ki egész éves fáradalmaikat.

1994-1998:

Az üdülőépületek száma ez idő alatt közel 700-ra nőtt, mely magában foglal még 6-8 kisebb vállalkozást is.

1999-2005:

Az üdülőtelep területi eloszlása elérkezett jelenlegi állapotához, amely megközelítőleg, 800

üdülőt jelent. A rendszerváltás, valamint a lakosság anyagi körülményeinek bizonytalansága miatt a látogatottság az első időszakban csökkent, később stagnált.

Sajnos a rendszerváltás ill. az azt követő időszak az üdülőhely életére is rányomta bélyegét. Megszűntek az állami beruházások, nem épültek utak, megállt az addigi fejlődés, Domborira egyre kevesebb pénz jutott. A másik nagy probléma a holtág természetes vízutánpótlása volt. A kiszáradó patakok miatt folyamatosan romlásnak indult a víz minősége, teljesen megszűnt a dunaszentgyörgyi lápvilág, a mezőgazdasági művelés is veszélybe került a kiszáradó talaj miatt, és a Fadd-Dombori-holtág vize pedig már fürdésre sem volt alkalmas. Elpártoltak a turisták, az üdülőtulajdonosok, és a környező települések lakói és vezetői megkongatták a vészharangot. A fordulat 1994-ben következett be, amikor a térség önkormányzatai összefogtak, valamint segítségükre sietett a Paksi Atomerőmű Rt. vezetése is. Az elkészült tervek szerint az atomerőmű klímaberendezéseinek hűtővizét - amelyet addig egyszerűen visszavezettek a Dunába - egy másfél kilométeres csatornaszakasz kiépítésével csatlakoztatták a paks- faddi főcsatornához, és ezen keresztül a holtágba vezetik az eddig veszendőbe menő hűtővizet.

A közös összefogással megvalósított rehabilitáció szerencsére mára láthatóan meghozta az eredményét. Megemelkedett a vízszint, újra létezik a holtág élővilága, visszatértek a madarak, nyílnak a védett virágok. Az elmúlt években szinte teljesen visszaállt az eredeti természet a holtágban.

Azóta teljesen megváltozott a holtág élete, visszatértek a turisták, fürdőzők, háztulajdonosok. Nyaranta egy-egy hétvégén 10-15 ezren látogatnak el a holtághoz, így Dombori kezd újra magára találni. Egyre többen vesznek régi nyaralót és újítyják fel, a belföldi turizmus fejlődésével kapcsolatban újra kezdik felfedezni a pihenésre és sportolásra vágyók Fadd-Domborit, az M6 autópálya most épülő új szakaszának építése pedig sokban segít majd a gyorsabb megközelíthetőséghez.